

Віртуальний музей Києво-Могилянської академії: концепція, шляхи створення, перспективи міжмузейної інтернет-комунікації

Офіційне відкриття відродженої Києво-Могилянської академії та посвята перших вступників у студенти відбулися 24 серпня 1992 р. відповідно до Розпорядження Голови Верховної Ради України «Про відродження Києво-Могилянської академії на її історичній території як незалежного вищого навчального закладу України – Університету «Києво-Могилянська академія» від 19 вересня 1991 р. Унаслідок ліквідації Академії 1919 р. радянською владою її історична територія та історико-культурна спадщина зазнали руйнування та занедбання. Рідкісні та цінні книжкові, архівні, археологічні, історичні, мистецькі та меморіальні колекції Академії були розформовані та передані до різних закладів Києва, де зберігаються до сьогодні. Крім того, до музейних закладів передали ікони та церковне начиння із зруйнованого у 1934 р. Богоявленського собору та закритих Благовіщенської і Святодухівської церков Київського Братського монастиря, котрий від часу заснування разом з Академією діяв до їх ліквідації 1919 р. [1, 2-13; 2, 24-31; 3, 40-53; 4, 58-67]. Значний масив історичних джерел, архівних документів, рукописів, друкованих видань, мистецьких об'єктів, що відображають літопис Академії та діяльність могилянців, зберігається також у багатьох бібліотеках, архівах та музеях Росії, Польщі, Німеччини, Швеції, Туреччини.

Всебічно відтворити історію Києво-Могилянської академії та подвижницьку працю її творців і вихованців у контексті історії та культури України можливо на основі пошуку, дослідження, оцифрування матеріалів Академії у вітчизняних і зарубіжних закладах та створення широкого доступу до цих матеріалів через сучасні технології на одній платформі – інтернет-порталі «Віртуального музею Києво-Могилянської академії». Попри різноманітність трактування поняття «віртуальний музей» в музейному та науковому середовищі [5, 120-126; 6, 127-131; 7, 185-200; 8, 961-968], останніми десятиліттями більшість музеїв світу активно використовують сучасні ІТ-технології для популяризації та збереження своїх колекцій.

З огляду на значення Києво-Могилянської академії для історії та культури України і Східної Європи упродовж трьох віків, в НаУКМА започатковано проект зі створення Віртуального музею Києво-Могилянської академії. Основна мета проекту полягає у реконструкції історико-культурної спадщини Києво-Могилянської академії протягом всієї історії діяльності (Братська школа – Києво-Могилянська академія – Київська духовна академія – Національний університет «Києво-Могилянська академія» (далі: НаУКМА)) та поширенні у світі знання про історичне минуле та сьогодення найстарішого навчального закладу України засобами ІТ-технологій.

Актуальність проекту полягає в популяризації ролі і значення Києво-Могилянської академії в громадсько-культурному та духовно-інтелектуальному

житті України та Східної Європи. На всіх етапах існування від XVII до XXI ст. Києво-Могилянська академія була і є провідною просвітницькою інституцією, засновники, творці та вихованці якої посідали ключові позиції у всіх сферах суспільно-політичного, церковно-релігійного, наукового, культурного, освітнього та громадського життя України, а також у країнах Східної Європи, Закавказзя, Близького Сходу.

Для ефективного виконання проекту визначені наступні завдання:

- створити інтернет-портал «Віртуальний музей Києво-Могилянської академії в контексті історії та культури України» у двох версіях: україномовній та англomовній;

- здійснити пошук та виготовити цифрові копії матеріалів з історії Києво-Могилянської академії та діяльності її фундаторів, викладачів та вихованців, що зберігаються у фондах вітчизняних і зарубіжних архівів, бібліотек і музеїв;

- вивчити та виготовити цифрові копії матеріалів з історії Подолу та Києва XVII–XIX ст., що зберігаються в Інституті археології НАН України, Національній бібліотеці НАН України ім. В. Вернадського, Національному історичному музеї України, Музеї історії міста Києва, Державному музеї книги та друкарства України та ін.;

- вивчити та виготовити цифрові копії рукописних та рідкісних матеріалів з історії Києво-Могилянської академії, що зберігаються в науковому архіві та науковій бібліотеці сучасної Києво-Могилянської академії;

- вивчити та виготовити цифрові копії рідкісних та цінних рукописних, книжкових та мистецьких колекцій, що були передані до Києво-Могилянської академії від часу її відродження та котрі відображають її сучасну діяльність і значення;

- провести дослідження та здійснити фото- і відеозйомки 11 збережених історико-архітектурних пам'яток Братського монастиря та Києво-Могилянської академії, а також всієї території та приміщень сучасної Києво-Могилянської академії;

- створити репозитарій цифрових копій історико-культурних об'єктів, що відображають понад 400-літню історію Києво-Могилянської академії та м. Києва як одного з провідних культурно-освітніх центрів Європи у XVII – початку XX ст.;

Очікувані результати від реалізації проекту наступні:

- популяризація внеску Києво-Могилянської академії та Києва у вітчизняну та світову науку, освіту та культуру засобами сучасних технологій;

- всебічне розкриття ролі Києво-Могилянської академії та Києва протягом XVII – початку XX ст. як провідних наукових та освітніх європейських осередків, де формувалися покоління інтелектуально-духовних сил не лише України, а й Білорусії, Росії, Румунії, Польщі, Македонії, Сербії, Болгарії, Грузії, Сирії тощо;

- створення широкого доступу різних груп громадськості України та світу до історико-культурного надбання Києво-Могилянської академії, котре зберігається у фондосховищах провідних вітчизняних та зарубіжних науково-просвітницьких інституцій;

– популяризація рідкісних та унікальних матеріалів з історії м. Києва та Києво-Могилянської академії, що зберігаються у вітчизняних і зарубіжних науково-просвітницьких інституціях, та активізація використання цих матеріалів у навчальному процесі учбових закладів;

– сприяння розвитку академічних досліджень, присвячених історії Києво-Могилянської академії, життєпису та діяльності видатних особистостей, які творили і розвивали академію та навчалися в ній;

– налагодження та розвиток співробітництва НаУКМА та вітчизняних бібліотечних, архівних і музейних інституцій у дослідженні спадщини Києво-Могилянської академії та її збереженні й популяризації;

– активізація міжнародного інституційного та індивідуального співробітництва між українською стороною та зарубіжними фахівцями в галузі гуманітарних дисциплін;

– популяризація історико-культурних пам'яток архітектурного ансамблю Братського монастиря та Києво-Могилянської академії як складової частини Державного історико-культурного заповідника «Стародавній Київ» та сприяння їх подальшому вивченню і збереженню;

– сприяння зросту інтелектуально-освітнього інтересу вітчизняних та зарубіжних громадян до історії Києва та Києво-Могилянської академії та включення їх до екскурсійних маршрутів у рамках навчальних, оглядових, тематичних екскурсій туристичних агенцій України та світу.

За 27 років від часу відродження в НаУКМА створені такі структурні підрозділи, як наукова бібліотека, музей, науково-дослідницькі центри, котрі збирають, систематизують та опрацьовують у т.ч. й матеріали з історії Академії, її діячів та вихованців. На сьогодні частина цих матеріалів представлена не лише в музейній експозиції та на тимчасових виставках, але й в оцифрованому форматі на електронних ресурсах, зокрема у власній електронній бібліотеці, а також з 2010 р. – у Світовій Цифровій Бібліотеці (World Digital Library) [9] Викладачі та наукові співробітники НаУКМА, працюючи над індивідуальними та колективними науковими темами, вже здійснили вагомий дослідження окремих історичних періодів Києво-Могилянської академії у низці вітчизняних архівів та бібліотек [10; 11; 12; 13]. Створення Віртуального музею Києво-Могилянської академії сприятиме подальшому дослідженню її матеріалів у бібліотеках, архівах і музеях України, зокрема м. Києва, міжінституційній співпраці між НаУКМА та бібліотечно-музейно-архівних закладів, зокрема з метою введення до наукового обігу, збереження через оцифрування та популяризації їхніх колекцій.

Література:

1. Гончарова К. Богоявленський собор // Пам'ятки України. Києво-Братський Богоявленський монастир – 2013. – № 1. – С. 2-13.
2. Оляніна С., Світлична Н. Іконостас Богоявленського собору // Пам'ятки України. Києво-Братський Богоявленський монастир. – 2013. – № 1. – С. 24-31.
3. Белікова Г. Пам'ятки Братського монастиря в колекції НХМУ. // Пам'ятки України. Києво-Братський Богоявленський монастир. – 2013. – № 1. – С. 40-53.

4. *Крайній К.* Церковно-археологічне товариство та музей при Київській духовній академії. // Пам'ятки України. Спецвипуск «Києво-Могилянська академія напередодні 400-річчя» – 2014 – С. 58-67.
5. *Горська Н. Д.* Інтернет-ресурс та просування вітчизняного музейного продукту на світовий ринок послуг // Наукові записки НаУКМА. Теорія та історія культури. – 2013. – Т 140. – С. 120-126.
6. *Куценко С. Ю.* Історичні етапи створення та формування сайтів музеїв України як самостійної одиниці в структурі музейних установ // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип 102. – С. 127-131.
7. *Schweibenz, Werner.* The «Virtual Museum»: New Perspectives For Museums to Present Objects and Information Using the Internet as a Knowledge Base and Communication System In: Knowledge Management und Kommunikationssysteme, Workflow Management, Multimedia, Knowledge Transfer. Proceedings des 6. Internationalen Symposiums für Informationswissenschaft, Prag, 3–7. November 1998 / Zimmermann, Harald H., Schramm, Volker (Hg.). – Konstanz : UVK Verlagsgesellschaft mbH, 1998. – S. 185-200.
8. *Skamantziari, Margarita & Georgopoulos, Andreas.* 3D visualization for virtual museum development // International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences. – Prague, 2016. – Vol. XI.1-B5. – P. 961-968.
9. World Digital Library [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wdl.org/en>.
10. *Яременко М. В.* Студенти Києво-Могилянської академії XVIII ст.: характеристика складу та стимули до навчання: дис. ... докт. іст. наук : 07.00.01 / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, Ін-т народознавства. – Львів, 2015. – 320 с
11. *Його ж.* «Академіки» та Академія. Соціальна історія освіти й освіченості в Україні XVIII ст. – Харків : Акта, 2014. – 534 с.
12. Київська духовна академія (1819–1924) в іменах: енциклопедія: У 2 т. / Упоряд. і наук. ред. М. Л. Ткачук; відп. ред. В. С. Брюховецький. – Т. 1. – А-К. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2015. – 740 с. : іл.
13. Там само. – Т. 2. – Л-Я. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2016. – 1004 с. : іл.

Сиротинська Н. І.

Історичний контекст формування соціогуманітарного простору в Україні (на прикладі рукописних нотолінійних ірмологіонів XVII ст.)

У процесі суспільних дискусій сьогодення часто порушується проблема формування єдиного соціогуманітарного простору сучасної України. Зокрема серед численних позицій розглядаються умови максимального сприяння рівного доступу до якісної освіти, розвитку мистецтва, поширення об'єктивної інформації, задоволення культурних потреб, зміцнення атмосфери толерантності та міжнаціональної злагоди [1, с. 3]. Зазначені фактори трактуються як важливий чинник провадження подуктивних державотворчих процесів, а також як засіб сприяння інтересам людини в її спрямуванні до соціально гармонійного суспільства. Дієвим чинником такого процесу є історичний досвід України барокової доби, відзначеної потужним націєтворчим поступом, що гуртувало суспільство, а також формувало цілісний соціогуманітарний простір навіть за тогочасних умов територіально розмежованого українського етносу. А надійною опорою в цьому була Українська Церква, оскільки творила особливе середовище не лише для